

“Ortodoksimaallikon näkemys Kirkon vapaudesta ja uskonnon vapaudesta tämän päivän yhteiskunnassa”

E.S. Speranskaja

Moskovan Patriarkaatin Ulkoasiain osasto

Aiheella on minun nähdäkseni periaatteellinen merkitys, koska nimenomaan maallikko, ollessaan Kirkon jäsen, samanaikaisesti täydellisesti - ja ammatillisesti usein myös poliittisesti kuuluu yhteiskunnan elämään. Ja nimenomaan maallikko, ollessaan Kristuksen totuuden kantajana ja todistajana maailman pyörteissä, myös määrittää kristinuskon roolin tämän päivän yhteiskunnassa.

Määritelläkseen maallikon näkemyksen Kirkon vapaudesta, on ennenkaikkea ymmärrettävä, missä määrin hän itse tuntee olevansa vapaa Kirkon sisällä.

Maallikko ei ole pelkästään uskovainen, joka ei kuulu pappissäätyyn. Hän on Kristuksen ruumiin jäsen, jolla on oma tietty paikkansa Kirkossa. Ja tämä paikka ei lainkaan vastaa vallassa olevaa yleistä käsitystä siitä, että Ortodoksisuudessa mukamas kaikesta päättävät papit ja maallikoiden täytyy nöyrästi vaieta ja vastaan väittämättä alistua hierarkian valtaan. Tuskinpa tällaisessa tilanteessa voisi puhua maallikon vapaudesta Kirkossa. Todellisuudessa Kirkkoa koskevan opin valossa maallikoille on annettu erityinen rooli.

Uudessa Testamentissa ihmisen kuulumisen Kirkkoon määrittää hänen hengellinen syntymänsä: "Totisesti minä sanon sinulle: jos joku ei synny vedestä ja Hengestä, ei hän voi päästä sisälle Jumalan valtakuntaan" (Joh. 3:5). Kastaminen vedellä ja Hengellä (Kasteen ja Pyhän voitelun sakramentit) avaa vastakastetulle mahdollisuuden osallistua ehtoollisliturgiaan. Kaste ja Öljyllä voitelemineen sekä Eukaristia ovat kolme sellaista armon hetkeä, joiden kautta uskovaiset tulevat Kirkkoon ja heistä tulee Jumalan kansan jäseniä.

Apostoli Pietari määrittelee ensimmäisessä kirjeessään kaikkien niiden

arvollisuuden, jotka kuuluvat kirkkoon: "Mutta te olette *valittu suku*, kuninkaallinen papisto, pyhä heimo, omaisuuskansa" (2:9). Toisin sanoen **koko** Jumalan kansa on pyhitetty Jumalalle: "Mutta te olette Kristuksen, ja Kristus on Jumalan" - kirjoittaa apostoli Paavali (1Kor. 3:23). Ei yksittäinen ryhmä, vaan yhdessä kaikki Kristuksen seuraajat palvelevat Jumalaa. Tämä ykseys Kristuksessa ja Pyhässä Hengessä ja Heidän kauttaan myös toinen toistensa kanssa (se mitä nimitetään yhteisyydeksi) jo sulkee pois kaikki mielikuvat uskovaisten orjuudesta. Saavuttaessaan vapauden Kristuksessa uskovat vapaasti vapaasti Kristuksen Ruumiiseen ja yhtyvät kirkon tietoisuuteen omasta yhteisöllisyydestään. Tällöin jokainen kantaa itsessään yhteisöllisyyden korkeimman ykseyden koko täyteyttä, säilyttäen kuitenkin itsenäisen persoonallisuutensa omassa uskossaan, rakkaudessaan ja vapaudessaan Pyhässä Hengessä. Rovasti Sergij Bulgakov nimittää yhteisöllisyyttä (*sobornost'*) "ortodoksisuuden sieluksi". (1)

Korkeimman ilmauksensa yhteisöllisyys saa eukaristisen yhteyden ainutlaatuisessa kokemuksessa sekä taivaallisen että maanpäällä olevan koko kirkon kanssa. Ja tässä kanssakäymisessä häviävät jo kaikki hierarkkiset erotkin. Pyhä Johannes Krysostomos on kirjoittanut: "On tilanteita, jolloin pappi ei eroa alaisestaan, esimerkiksi, kun hänen on otettava vastaan pyhää ehtoollista. Me kaikki olemme yhtäläillä arvollisia vastaanottamaan ne... Myös kansa ottaa aktiivisesti osaa rukouksiin... Myös Pyhän ehtoollisen toimituksessa pappi rukoilee kansan puolesta ja kansa rukoilee papin puolesta, koska sanat "sinun henkesi kanssa" merkitsevät yksiselitteisesti tätä. Samoin kiitosrukoukset ovat yhteisiä, koska ei vain pappi kanna kiitosta, vaan koko kansa" (2).

Jokainen maallikko on "sisäisen yhteisöllisyyden" kantaja, yhteisöllisyyden, joka on "yhteyttä Kristuksen ruumiiseen, jossa Pyhä Henki toimii" (3). Eläminen Kirkossa merkitsee elämistä Totuudessa. Mutta jos tämä elämä Totuudessa "sulautuminen Totuuteen" on mahdollinen ihmiselle, niin sitä ei anneta hänelle muista ihmisistä erottamisena eikä heitä vastaan vastakkainasettamisena, vaan elävän ja välittömän yhdistymisen konkreettisessa elämän moniykseydessä, yhtä olemusta olevan ja jakaantumattoman Kaikkein Pyhimmän Kolminaisuuden kuvan mukaan" (4). Ja "elävä moniykseyden kokemus onkin yhteisöllisyyttä". (5)

Yleisen pappeuden tosiasia ei ole ristiriidassa hierarkian olemassaolon kanssa. Se on jopa sen olemassaolon edellytys, koska hierarkia ei voisyntyä yhteiskunnassa, jossa ei ole armoa. Mutta armolahjat ovat erilaiset, palvelukset erilaiset, "ja voimavaikutukset ovat moninaiset, mutta Jumala, joka kaikki kaikissa vaikuttaa, on sama" (1Kor. 12,6). "Ja niinkuin hierarkian puitteissa voi olla

pappeuden eri asteita, samoin voi ja täytyy olla olemassa ero hierarkian ja kansan välillä myös yleisessä pappeudessa". (6) Sen tähden on mieletöntä puhua maallikon orjuudesta suhteessa hierarkiaan.

Kirkon sisäinen elämä ei riipu ulkonaisesta laista, oli se sitten millainen tahansa. Kirkko ja valtio ovat eri luonteisia ja ortodoksinen kristitty tuntee sen erittäin hyvin. Hänelle hengellinen valta on maallista valtaa korkeampi, koska se huolehtii kaikkien tärkeimmästä - ei maallisesta hyvinvoinnista, vaan uskovaisten sielunpelastuksesta. Siten hengellinen valta ei ilmene herruutena, vaan palveluna. "Kuninkaat hallitsevat herroina kansojaan, ja vallanpitäjät vaativat, että heitä kutsutaan hyvätekijöiksi. Niin ei saa olla teidän keskuudessanne. Joka teidän keskuudessaan on suurin, se olkoon kuin nuorin, ja joka on johtaja, olkoon kuin palvelija". (Lk. 22:25-26).

Ortodoksian ja minkään poliittisen rakenteen välillä ei ole minkäänlaista sisäistä yhteyttä. Tämän vuoksi ortodokseilla voi olla erilaisia poliittisia näkemyksiä ja sympatioita. Se on heidän poliittisen omantuntonsa asia.

Tänä päivänä uskovaiset pitävät Kirkon eroa valtiosta aivan kuin takeena heidän oikeudestaan tunnustaa avoimesti uskoaan, ja tätä he he pitävät hyvänä asiana. Mutta ei saa unohtaa sitäkään, että tällä erolla voi olla eri sisältö. Esimerkiksi Neuvostoliitossa kirkon ero valtiosta toi mukanaan vainoja - avoimesta ja säälimättömästä terrorista aina salattuun painostukseen neuvostovaltan viimeisinä vuosina. Sen tähden ei ole niinkään olennaista, millaisessa poliittisessa järjestelmässä Kirkko elää ja millaisia vapauksia tässä järjestelmässä julistetaan. Tärkeätä on aivan toinen asia, eli se missä määrin Kirkko voi vaikuttaa yhteiskuntaan.

Venäjällä on aina ollut viisaan kristillisen hallitsijan ihanne - tsaarin ja oikeudenmukaisen kristillisen valtion idea, joka ei milloinkaan ole toteutunut.

20. vuosisadan alussa ja varsinkin 1918 v. vallankumouksen jälkeen ortodoksiset ajattelijat intensiivisesti etsivät molemmille osapuolille kirkon ja valtion rinnakkaisolon muotoa. Heidän keskuudestaan erottuu Ivan Iljin 1883-1954, jonka 20-luvulla kuusi kertaa vangitsivat ja 1922 karkottivat Venäjältä. Haluaisinkin tässä mainita Iljinin käsityksiä vapaudesta, koska hän oli ortodoksimaallikko ja rakensi järjestelmänsä soveltamalla sitä demokraattiseen valtioon. Tämän lisäksi Iljinin töitä tänä päivänä julkaistaan suurina painoksina Venäjällä ja ne nauttivat tiettyä arvovaltaa ortodoksisten lukijoiden keskuudessa.

Iljin jaottelee käsitteen "vapaus" kolmeen kategoriaan: ulkonaiseen vapauteen, sisäiseen vapauteen ts. hengelliseen vapauteen, sekä poliittiseen

vapauteen.

Ulkonainen vapaus on "uskon, maailmankatsomusten ja vakaumusten vapautta, johon muilla ihmisillä ei olisi oikeutta puuttua väkivaltaisoin määräyksin ja kielloin". Hän kuvaa tämän vapauden läsnäoloa hyvin voimakkaasti: "Älä pakota minua väkivalloin, älä pakota minua uhkauksin, älä kiellä minua, älä saata minua kiusaukseen, älä houkuttele minua maallisin palkkioin, äläkä yritä pelotella minua rangaistuksilla; anna minun itseni kokea Jumalallisen jumaluus, uskoa Jumalaan ja vapaasti ottaa hänen lakinsa sydämelläni ja tahdollani vastaan".

Tästä voi olla yhtä mieltä. Mutta suuria epäilyjä synnyttää se merkitys, minkä Iljin antaa tälle ulkoiselle laille. Hän väittää: "Ulkoinen vapaus on luonnollinen ja välttämätön edellytys sisäisen syntymiselle ja vahvistumiselle.

Ortodoksiselle tietoisuudelle on itsestään selvää, ettei mikään ulkoinen painostus voi riistää sisäistä vapautta, koskapa "missä Herran Henki on, siinä on vapaus"(2Kor. 3:17). Niin hyvin vankilassa kuin maasta karkoitettuna ja mestauslavalla kristitty on vapaa Kristuksessa. Toinen asia on, että julistuksen vapauden rajoittaminen, jonkun ideologian väkivaltainen tyrkyttäminen kaventaa kirkon toimialuetta maailmassa, mutta ei mitätöi sen vapautta.

Iljin ymmärtää sisäisen vapauden Kristuksen opin vapaaksi vastaanotamiseksi.

Edelleen riippuvaisuuden asettaminen sisäisen ja ulkonaisen vapauden välille antaa Iljinille mahdollisuuden puhua ei vain hengellisen, vaan myös sosiaalisen auktoriteetin merkityksestä. Tällainen auktoriteetti "joka on syntynyt alunperin sukuyhteydestä", joka nykyisin perustuu voimaan ja jonka oikeus on jalostanut ja patrioottisesti syventänyt, ei suinkaan ole kutsuttu tukahduttamaan ihmispersoonan hengellistä itsenäisyyttä, vaan "rakentamaan sille ulkonaista järjestystä ja organisaation yhteiselämää..." Ihmisen täytyy vapaasti hyväksyä tämän auktoriteetin sanat ja vapaasti soveltaa ne itseensä. Tällaista vapaata hyväksymistä ja itseensä soveltamista nimitetään "lojaalisuudeksi." Tällainen "vapauslojaali rinnakkaiselo" esitetään vähemmän reaaliseksi. Enemminkin, hengellinen ja sosiaalinen auktoriteetti asetetaan ikäänkuin samalle tasolle. Vaikka ortodoksille on itsestään selvä niiden välinen periaatteellinen ero. Jokainen uskova tuntee lapsuudesta asti Psalmilaulajan sanat: "Älkää luottako ruhtinaihin, älkääkään ihmislapsen, sillä ei hän voi auttaa... Autuas se, jonka apuna on Jaakobin Jumala, se joka panee toivonsa Herraan, Jumalaansa." (Ps 146; 3,5)

Ja lopuksi poliittinen vapaus, joka Iljinin mukaan on ulkonaisen vapauden muunnos. Se ulottuu jo, ei ainoastaan yksityisen ihmisen henkilökohtaisiin tekoihin,

vaan edellyttää "osallistumista yhteiskunnallisten asioiden hoitoon".

Sen jälkeen kun ihminen "on kasvattanut ja vapauttanut itsensä" ulkonaisen ja sisäisen vapauden perusteella, hän "voi kasvattaa vapauteen muitakin."¹¹ Todellakin, mitä tekee poliittisesta vapaudesta ihminen, joka ei ole tähän vapauteen kypsytynyt? Millä hän täyttää poliittiset oikeutensa, jos hän itse on jäänyt intohimonsa ja oman edun tavoittelemisen orjaksi? ... Mitä antaa maalleen sellainen ihminen, joka käyttäessään väärin sanan-, paino- ja kokoontumisvapauttaan, valitessaan kierosti, äänestäessään lahjuksia ottaneena, päättäessään yhteisön ja valtion kaikki kysymykset omien mielihalujensa ja intressiensä mukaan? Eikö hänestä tulekin vieraan ja yleisen vapauden vaarallisin vihollinen? Eikö hän levitä yleisen turmeluksen prosessissa omaa orjuuttaan kaikkiin kanssaihmiisiinsä?¹²

Lukiessasi näitä rivejä, ikäänkuin näet nyky-Venäjän, Venäjän, joka, kuten vaikuttaa, ei todellakaan ole valmis poliittisten vapauksien omistamiseen. Ja Iijin on oikeassa siinä, että vain hengellisesti vapaa ihminen voi olla terveen yhteiskunnan perusta. Ja juuri kirkko, joka julistaa Kristuksen Totuutta, kutsuu hengelliseen vapauteen. Muta tällöin se ei suinkaan tarkoita kanssaihmiisten kasvattamista poliittisten vapauksien hengessä. Oikeus poliittiseen vapauteen vain valottaa niiden hengellistä tasoa, jotka sitä käyttävät, mutta itsessään se ei mitenkään voi olla kirkollisen toiminnan tavoite.

Samaan aikaan "kirkko, hyväksyessään juriidisen eron keisarin alueesta, valtiosta, omaksi vapaudekseen, ei suinkaan kieltäydy tehtävästä vaikuttaa valtion koko elämään, tunkeutuessaan kaikkiin sen huokosiin ... Kirkon vaikutus tulee sisältä käsin, alhaalta, kansasta ja kansan kautta"¹³, muun muassa maallikoiden kautta, jotka voivat olla kaikilla paikoilla valtion elimissä, sekä voivat olla valitut parlamenttiin.

Kirkon tarve vaikuttaa eettisesti valtioon ja koko yhteiskuntaan on suuri. Jopa sellainen tunnettu agnostikkokin kuin A. Toynbee jo vuonna 1969 kirjoitti: "Kaikki postkristilliset ideologiat ... eivät siis kykene auttamaan ihmistä säilyttämään omaa persoonallisuuttaan. Kuitenkin juuri sellainen on mitä alkeellisinta välttämättömyyttä aikakaudella, jolloin teknologian voittokulku uhkaa

epäinhimillistää persoonallisuuden tekemällä siitä suorastaan tuotteen, joka ei erotu oman nimensä perusteella, vaan joka tunnetaan kortille lyödystä ja tietokoneen uumeniin numeroidusta sarjanumerostaan. Historialliset uskonnot kykenevät antamaan ihmiselle hengellistä voimaa riistäytyä vapaaksi ihmisten luoman teknologian orjuudesta ja tulla aitoon ihmisyyhteisöön ja päästä todelliseen ihmisten vapauteen. Hengellisestä todellisuudesta osalliseksi tullut ja tämän todellisuuden kanssa sopusoinnussa elämisen päämääräkseen valinnut ihminen osoittaa ihmisen olemassaolon oikeutetuksi.”¹⁴ Sitä paitsi Toynbee kirjoitti nämä rivit osoittaen ne länsimaiselle yhteisölle, joka oli täysin kypsynyt omaksumaan poliittisia vapauksia.

Mutta ottaessaan tehtäväkseen maailman hengellisen elvyttämisen maallikko ei saa unohtaa, että hänellä on kaksinkertainen kansallisuus - taivaallisen kaupungin ja maallisen. On oltava varuillaan, ettei maailma saisi uskovaista valtaansa. Nykyaikainen valtiohan pyrkii "olemaan Jumalan kaltainen" (Gen. 3:5), ja näin menetellessään se vääristää kristillisiä arvoja sekä julistaa olevansa ylin arvo. Usein erityisesti meidän päivinämme julistetaan "hengellisyyteen palaamista", joka tosiasiallisesti muuntuu kristillisyyden ja kristillisen hengen ainutlaatuisuuden hävittämiseksi nykyajan jumalien kasvojen edessä. Autuas Augustinus lausui: "Kaikki me olemme Kristuksessa, mutta toistaiseksi vielä tässä maailmassa." Pelastetut me olemme ainoastaan "toivossa", ja meidän on vielä vain "odotettava" (Rm 8:24-25).

Kirkko ja valtio, kuten jo sanottu, ovat lähtökohdiltaan erilaiset. Niiden välillä ei voi olla täyttä sopusointua. Herramme Jeesus Kristus sanoo selvästi: "Minun kuninkuuteni ei ole tästä maailmasta" (Jh 18:36). Ja edelleen: "Minä olen ilmoittanut heille sanasi, ja he ovat saaneet osakseen maailman vihan, koska eivät kuulu maailmaan, niin kuin en minäkään kuulu" (Jh 17:14). Kirkko on maailman keskellä kuin taistelujen keskellä. Kirkon ja maailman täysi yhteisymmärrys onkin illuusio, joka on toistamiseen noussut esiin Kristuksen kirkon historiallisen olemassaolon aikana.

Tässä annan itselleni luvan lainata kardinaali Henry de Lubakia, joka on sanonut, että kirkkoon kohdistuvien vainojen päättyminen ei ole aina hyvä merkki. "Tietysti se voi olla myös seurausta yleisen tilanteen objektiivisesta paranemisesta ... Mutta se voi olla myös merkki siitä, että ne korkeat arvot, joita kirkko julistaa, sopeutuvat maailmaan, sen ihanteisiin, sen ehtoihin, sen tapoihin. Se voi olla merkki siitä, että nuo arvot lakkaavat velvoittamasta maailmaa johonkin. Sillä niin kuin evankeliumista tiedämme, suola voi menettää

voimansa. Niinpä, jos me elämme melkein täydessä rauhassa maailman kanssa - se mahdollisesti johtuu yleisestä kylmenemisestämme."¹⁵

Millaiset olosuhteet maailmassa vakiintuisivatkaan, miten yleviä sanoja lausuttaisiinkaan, kristitylle keskeiseksi asiaksi jää todistus ylösnousseesta Kristuksesta. On parempi, jos Kristuksen Totuuden julistus toteutuu ulkonaisen vapauden oloissa. Mutta uskonnon poliittisen vapauden, kuten muidenkaan liberaalisten vapauksien, ei tule muuttua uudeksi epäjumalaksi, uudeksi jumalaksi, jonka tyydyttämiseksi unohdetaan, että kaikissa poliittisissa oloissa-kin vain "Totuus tekee meistä vapaita" (Jh 8:32).

1 Rov. Sergij Bulgakov, Pravoslavie. Kijev 1991, s.76

2 Joh. Khrysostomos, Tolkovanie na Vtoroe Poslanie k Korinfjanam.

3 Rov. Sergij Bulgakov, m.t., s.79.

4 Ibid.

5 Ibid., s.87.

6 Ibid., s. 52.

7 Il'jin I. A., Put'duhovnogo obnovenija. Teoksessa: I. A. Il'jin, Sobranie socinenij. M., 1993. Osa 3, s. 89.

8 Ibid.

9 Ibid., s.97.

10 Ibid., s. 105.

11 Il'jin 107.

12 Ibid.

13 Rov. Sergej Bulgakov, 198.

14 A. J. Toynbee, Civilizacija pered sudom istorii. M.-SPB., 1996, s.397.

15 Anri de Ljubak, Mysli o Cerkvi. Milan - Moskva 1994, s. 150.

SUOMEN EV.-LUT. KIRKON JA VENÄJÄN ORTODOKSISEN KIRKON XI OPPIKESKUSTELUT LAPPEENRANNASSA 12-19.10.1998

Kristityn vapaus, Kirkon vapaus ja uskonnon vapaus ortodoksisen käsityksen mukaan

Käsite "vapaus" ei ole ollenkaan yksiselitteinen. Sitä käytetään erilaisissa merkityksissä. Huomioikaamme tässä kolme merkitystä. Ensimmäinen - metafyyssinen merkitys, jolloin vapaus ymmärretään tahdon vapautena. Vapaus on yksi ihmisen luonteen perusominaisuuksista, joka ilmenee persoonan sisäisessä itsemääräämisessä hyvyyden ja pahuuden kasvojen edessä. Kristillisen opin mukaan, tahdonvapaus on ominaispiirre, jonka menetettyä ihmisen persoona täydellisesti rappeutuu. Tästä ihmisen vapaudesta yliotetta ei saa kukaan; ei toinen ihminen, ei yhteiskunta, ei lait, ei mikään valta, ei demonit, ei enkelit, eikä itse Jumalakaan.

Kuitenkin heti kun ihmisen tahdon vapaa toiminta alkaa toteutua ulkoisessa maailmassa, "materialisoituu", ihminen törmää suureen määrään ilmiöitä, jotka eri tavoin rajoittavat hänen toimintaansa. Syntyy ulkoisen vapauden tai ihmisoikeuksien ongelma, toisin sanoen (lain, tapojen, yhteiskunnallisen moraalin) sallimien tekojen ongelma ympäröivässä maailmassa. Tämä on sosiaalinen käsitys vapaudesta.

Vapauden toinen kategoria on hengellinen. Apostoli Paavali kirjoittaa: "Missä Herran Henki on, siinä on vapaus" (2.Kor.3:17). Hengellinen vapaus on kristityn erityinen osallisuus Pyhään Henkeen, joka ilmenee siinä, että ihmisellä on yliote omasta egoismistaan, omista intohimoistaan, omista synnillisistä tunteistaan, haluistaan - on yliote omasta itsestään (1). Ihmistä, joka on saavuttanut hengellisen vapauden, apostoli nimittää "uudeksi" (Ef. 4:24), alleviivaten näin hänen järjen, sydämen, tahdon ja ruumiin uudistumista Kristuksen esimerkin mukaan. Ja päinvastoin ihmistä, joka elää syntisesti, nimittää "vanhaksi" (Ef. 4:22) palvelijaksi, jolla ei ole voimia seurata sitä, mistä puhuvat hänelle hänen uskonsa, järkensä, omatuntonsa ja se mikä on hänelle hyväksi. Tämä hengellisen orjuuden tila antiteesinä todelliselle vapaudelle apostoli Paavali kuvaa seuraavin voimakkain sanoin: "Sillä minä en tunne omakseni sitä, mitä teen; sillä minä en

toteuta sitä, mitä tahdon, vaan mitä minä vihaan, sitä teen... Sillä sitä hyvää, mitä minä tahdon, minä en tee, vaan sitä pahaa, mitä en tahdo, minä teen... mutta jäsenissäni minä näen toisen lain, joka sotii minun mieleni lakia vastaan ja pitää minut vangittuna synnin laissa, joka minun jäsenissäni on" (Room. 7:15, 19, 23).

Tämä hengellinen vapaus, eikä ulkoinen, on kristityn etsinnän suurin päämäärä.

Hengellisen vapauden ja tahdon vapauden välillä on ilmiselvä ero. Kant ilmaisi tämän eron seuraavasti: "Vapaudella kosmologisessa (metafyysisessä - A.O.) mielessä minä tarkoitan kykyä omavaltaisesti aloittaa tällainen tila. Vapaus käytännöllisessä (eettisessä, hengellisessä - A.O.) merkityksessä on tahdon riippumattomuutta aistillisuuden väkivallasta" (2).

Yllä mainitut kolme kategorialla sallivat meidän riittävän selvästi puhua siitä, mikä niistä on nimenomaan **kristityn vapaus**, eikä pelkästään yksilön (individumin) tai yhteiskunnan jäsenen. Tämä on, eittämättä, hengellinen vapaus, jonka hän saavuttaa vain oikean askeettisen elämän prosessituloksena. Mikä tämä elämä on, minkälaisia lakeja siinä on, millä kriteereillä voi päätellä, että valittu tie on oikea tai väärä, mitä vaiheita loppujen lopuksi kristitty joutuu käymään läpi saavuttaessaan vapauden - tämä on jo luonnollisesti erillinen aihe, joka on ensiarvoinen ja suurimerkityksellinen jokaiselle kristitylle ja jokaiselle kristilliselle kirkolle. (Haluaisinkin toivoa, että tätä aihetta joskus vakavasti tutkittaisiin kristityiden välisissä dialogeissa).

Toisilla tasoilla on puhua **Kirkon vapaudesta**. Tämän takia on ensiksi välttämätöntä palata siihen mitä Kirkolla ymmärretään.

Kirkko on Helluntain Pyhän Hengen ykseys niissä kristityissä, jotka omassa elämässään toteuttavat Evankeliumia ja näin astuvat Kristuksen Jumalihmisen Organismien ykseyteen (3) ("Mutta te olette Kristuksen ruumis ja kukin osaltanne hänen jäseniänsä" 1Kor.12:27). Tämän ykseyden aste, tai Kirkonjäsenyyden aste, luonnollisesti on ulkoiselle katseelle salaisuus, sillä uskon vilpittömyys ja sielun pyhyys eivät ole mitattavissa ihmismitoin.

Kirkon näkyvänä ja aina epätäydellisenä (kristittyjen synnillisyyden tähden) ilmauksena on piispan johtama yhteisö (paikallinen Kirkko, koko maailmanlaajuinen Kirkko), jolla on uskon, hengellisen elämän perusteiden, hallinnon ja distipliinin ykseys. Näkyvän kirkon jäsenyys ei ole enää salaisuus: kaikki kastetut ja kaikki ne, jotka kanonisesti eivät ole siitä erotetut, (riippumatta käytännöllisesti katsoen heidän elämänsä pyhyydestä tai synnillisyydestä tai jopa

paheellisuudesta) kuuluvat tähän kirkkoon. Näkyvä kirkko on kohtuusi sui generis, jossa tapahtuu kristityn syntymisen, kehittymisen ja pelastumisen prosessi Kristuksen Ruumiissa.

Tällaisen Kirkon kaksiluonteen takia, siinä on kaksi erillistä vapautta, jotka eivät ole keskenään yhteismitallisia.

Kirkko Pyhän Hengen näkymättömänä ykseytenä on aina vapaa niissä, jotka rakastavat Kristusta, sillä "Missä Herran Henki on, siinä on vapaus". Se on korkeampi kaikkia muita ulkoisia vapauksia, oikeuksia ja erioikeuksia. Se ei pelkää mitään ihmistä koskevia rajoituksia ja sortoa. Vainoista tulee kirkolle suuri kunnia. Tällaisena se on ollut Kristuksen ja Hänen apostoliensa maanpäällisen elämän aikana, se on samanlaisena Hänen Ylösnousemisensa ja Taivaaseen astumisen jälkeen, aina tähän päivään asti: "Jeesus Kristus on sama eilen, tänään ja iankaikkisesti" (Heb. 13:8).

Näkyvä seurakunta on puolestaan kirkko-organisaatio, ja niinkuin mikä tahansa yhteiskunnallinen ja uskonnollinen organisaatio, se tarvitsee omaa olemassaoloa vastaavia olosuhteita, mm. valtion reglementoimia uskonnollisia vapauksia.

Uskonnon vapaus on oikeus vapaasti tunnustaa ja käytännössä toteuttaa omia uskonnollisia vakaumuksiaan sekä yksilö- että kollektiivitasolla. Tästä näkökulmasta katsottuna uskonnon vapaus ei lainkaan eroa muista tärkeistä sosiaalisista vapauksista tai ihmisoikeuksista, joille nykymaailmassa annetaan poikkeuksellisen suuri merkitys.

Tässä yhteydessä huomioikaamme kaksi tärkeätä niiden erityispiirrettä.

Ensiksi, mitä tahansa oikeutta voidaan käyttää ei ainoastaan positiivisissa tarkoituksissa sekä suunnissa, vaan myöskin suoraan vastakkaisissa tarkoituksissa henkilökohtaiselle ja yhteiskunnalliselle hyödyille (esim., informaatio ja diffamaatio tai rauhan, siveellisyyden saarna ja väkivallan, haureuden propaganda jne).

Toiseksi, oikeudet niiden juridisessa merkityksessä eivät sano vielä mitään kristitylle kaikkein tärkeämmästä asiasta - **hengellisestä** vapaudesta. Tämän lisäksi, kaikista vapaimmissa humanitäärisestä näkökulmasta katsottuna maissa ihmisen nykyaikainen katastrofaalinen moraalinen rappio ja hengellisyyden silminnähävä romahdus kristillisissä kirkkoissa osoittaa, että ulkoiset vapaudet ilman "pidättävää" (2Tes.2:7), ei vain kohota ihmistä, vaan ovat myös usein hänen hengellisen ja moraalisen tuhoutumisensa yksi tehokkaimmista keinoista.

Jo tämän takia ulkoisia vapauksia ei voida tarkastella ehdottomana ja

itseriittoisana arvona.

Toisaalta sama johtopäätös voidaan tehdä itse ihmisen luonnon ja hänen elämäntarkoituksen kristillisen ymmärryksen perusteella. Kristillinen näkemys ihmisestä pohjautuu väittämään kahdesta tilasta, joita humanistien ja sekulaarinen tietoisuus ei voi yhtälailla hyväksyä: ihmisen "ennalta määrätty" Jumalan kaltainen suuruus (1Mos.5:1) ja samanaikaisesti siinä määrin hänen syvä sairautensa, että itse Jumalan oli tultava, jotta "aiemmin langennut kuva ylösnousisi" (4). Tämän kohdan perusteella kristinusko riittävän tarkkaan määrittelee ihmisen kasvatuksen "strategisen" suunnan. Sen ydinajatus on seuraavanlainen.

Todella normaali ihminen on Kristus, uusi ihminen (Ef; 2,15), ja n.s. tavallinen ihminen on hengellisesti epänormaali, sairas, sillä kaikki hänen ominaisuutensa ovat vioittuneet ja vääristyneet Aatamissa. Tämän takia yhteiskunnan tehtävänä on luoda sellaiset olosuhteet, jotka ei vain edistäisi sairautta, vaan myös myötävaikuttaisi sen paranemiseen.

Mitkä nämä ehdot ovat vapauksien tasolla?

On oikeuksia, jotka pohjautuvat ihmisen luonnollisiin tarpeisiin joissakin määrättyissä materiaalisissa, hengellisissä ja sosiaalisissa elämän oloissa; ne vaativat myös vastaavanlaisia oikeuksia (oikeus työntekoon, koulutukseen, uskonnollisten ja filosofisten vakaumuksien vapauteen, yhdistymiseen intressien mukaan ja muuhun). Kuitenkin ovat mahdollisia myös sellaiset oikeudet, jotka perustuvat puhtaasti voluntaristisiin ja jopa suoranaisesti paheellisiin vaikuttimiin (esim. oikeus pornografian propagandaan, diskriminointiin kansallisen tuntomerkin mukaan, satanismiin jne.). Millä lailla arvioida nämä oikeudet? (5)

Kristillisen maailmankatsomuksen rajoissa vastauksen tähän kysymykseen antaa sen perustavaa laatua oleva dogmi siitä, että Jumala on rakkaus. Siitä seuraa, että arvioitaessa mitä tahansa oikeuksia (ts.sallittuja toimintoja) tärkein kristillinen kriteeri voi olla ainoastaan rakkaus, joka etsii lähimmäisen parasta (eikä vain maallista parasta, vaan ensisijaisesti ikuista - Mat. 22:37-39). Tällainen rakkaus on tärkein kristillinen kriteeri kaikkien ihmistä koskevien vapauksien ja oikeuksien reglementissä (6). Toisin sanoen, kaikkien oikeuksien pitää perustua rakkauden periaatteeseen. Sen takia ainoastaan ne oikeudet ja vain niissä rajoissa, kuin ne myötävaikuttavat siihen, että yhteiskunnan jäsenissä kasvatettaisiin todellista rakkautta lähimmäiseen ja juurrutettaisiin heistä pois kaikki se, mikä kasvattaa egoismia, itsekkyyttä ja siitä johtuvia intohimoja, ovat yhteiskunnalle arvokkaita.

Tämän kriteerin pohjana on myös kristillinen ymmärtämys siitä, että hengellinen vapaus on kaikkien ihmisvapauksien korkein päämäärä.

Jumala on täydellisesti vapaa. Pyhät ovat saavuttaneet suurta hengellistä vapautta (7). Jokaisella "tavallisella" henkilöllä on suhteellinen vapaus. Vapauden ovat menettäneet vain ne, jotka eivät ole kykeneviä tekemään hyvää (Joh. 8:34, 44). Toisin sanoen ihmisen todellinen hengellinen vapaus voi kehittyä loputtomiin vain Jumalan tahdon "rajoissa". Näin ollen Kristinuskon "rajoittaa" luotujen hengellistä vapautta Jumalalla ja täten periaatteessa eliminoi jotakin efemeeris-autonoomista sen olemassaolon mahdollisuutta "hyvyyden ja pahuuden tuolla puolen". Tämän takia apostoli Paavali sanoo: "Missä Jumalan henki on, siinä on vapaus" (8). Mutta Jumala on rakkaus (1Joh. 4:16). Tämän takia vapaudet ja oikeudet, joita vakiinnutetaan välittämättä kristillisen rakkauden periaatteista, joutuvat sen ulkopuolelle, jota ihmisen kielellä sanotaan hyvydeksi, vapaudeksi, elämäksi.

Vapaus, jota rakkaus ei "rajoita" ja joka on rakkauden yläpuolella, on pelottava. Se oli se ikaikainen kiusaus, joka tarjottuaan Jumalan tahdosta "vapaata" "hyvän ja pahan" tietämystä, voitti ensimmäisen ihmisen ja voittaa hänen jälkeläisensä, tehden kaiken sallituksi, ja aiheuttaen sen, että ihminen on liha ja kaikkien intohimojen orjuuttama. Tämän ymmärsivät muinaiset viisaat pakanamiehet. Epikteetos esimerkiksi kirjoitti: "Hän, joka on ruumiltaan vapaa, mutta sielultaan ei, on orja; ja puolestaan taas hän, joka on sidottu ruumiillisesti, mutta on hengellisesti vapaa, on vapaa" (9). Mutta tätä on nykyajan kristittyjen vaikeata ymmärtää. Sen tähden sosiaaliset vapaudet ovat saaneet heidän elämässään ja tietoisuudessaan ensisijaisen merkityksen. Vaikka onkin ilmeistä, että nämä vapaudet, joita julistetaan ehdottomina ja ensisijaisina arvoina, omasta luonteestaan johtuen kantavat itsessään vastakohtaisuuttaan - mielivaltaisuutta, ja johtavat vääjäämättä persoonan ja yhteiskunnan moraaliseen ja hengelliseen rappioon, antikulttuuriin, aatteelliseen anarkismiin ja väistämättömään vahvojen henkilöiden, puolueiden, salaisten tai avoimien seurojen jne. hallitsemaan orjuuteen. Sillä ei voi olla mitään vapautta lukuunottamatta "vapautta" intohimosta, synnistä, ts. pahuudesta, siellä, missä kristillinen rakkautta ei ole asetettu tärkeämmäksi kulmakiveksi.

Tämän takia apostoli Pietari, paljastamalla tämän ulkoisen vapauden saarnaajia, jotka ovat unohtaneet sisäisen vapauden, kirjoitti suoraan: "Sillä he puhuvat pöyhkeitä turhuuden sanoja ja viekoittelevat lihan himoissa irstauksilla

niitä, jotka tuskin ovat päässeet eksyksissä vaeltavia pakoon, ja lupaavat heille vapautta, vaikka itse ovat turmeluksen orjia, sillä kenen voittama joku on, sen orja hän on ” (Piet. 2;18-19). Samaan lopputulokseen tulee myös apostoli Paavali galatalaiskirjeessään: ”Te olette näet kutsutut vapauteen, veljet; älkää vain salliko vapauden olla yllykkeeksi lihalle, vaan palvelkaa toisianne rakkaudessa... Minä sanon: vaeltakaa Hengessä, niin ette lihan himoa täytä. Sillä liha himoitsee Henkeä vastaan, ja Henki lihaa vastaan (5;13-17). Edelleen hän luettelee ”lihan teot” ja lopuksi päättää täysin yksiselitteisesti: ”Älkää eksykö, Jumala ei salli itseänsä pilkata; sillä mitä ihminen kylvää, sitä hän myös niittää. Joka lihaansa kylvää, se lihasta turmeluksen niittää; mutta joka Henkeen kylvää, se Hengestä iankaikkisen elämän niittää” (6;7-8) (10).

Jo tämän takia ulkoiset vapaudet eivät voi olla itse päämääränä. Ne ovat yksi mahdollisista vapauksista, mutta ne eivät ole edes välttämättömiä tärkeimmän päämäärän saavuttamisessa, joka on hengellinen vapaus. Sen tähden ortodoksisen ihmiskäsityksen mukaan vapauksien pitää olla aina rajoitettuja, jotta ne voisivat tulla hyödyllisiksi.

Ensin lähimmäisen paras ja vasta sen jälkeen oma paras. Siinä on se kristillinen ajatus, se lähtöpiste, jonka valossa voidaan ymmärtää kaikki vapaudet, oikeudet, velvollisuudet, mukaanlukien myös uskonnolliset vapaudet. Kristillisestä näkökulmasta katsottuna parasta on kaikki se, mikä tekee ihmisen kaiken hyvän lähteen - Jumalan kaltaiseksi. Ne ovat käskyt tai uuden ihmisen ominaisuudet, jotka tuntee jokainen kristitty. Tästä johtuen kaikkea, mikä estää toteuttamasta tämän hyvän ideaa, ei voida kristillisestä näkökulmasta katsoen hyväksyä inhimilliseen yhteiskuntaan. Kaikkien maiden maallikkolainsäätäjät, vaikkakin kaikista yksinkertaisemmassa muodossa ovat yhtä mieltä tästä kristillisestä ideasta, kieltäessään murhan, varkauden, väkivallan ja muun sen kaltaisen. Elämä ei voi antaa kuolemalle vapautta. Kuitenkin he samanaikaisesti huonosti näkevät rikosten todelliset syyt - ihmisen hengellis-moraalisen epänormaalin tilan, joka on syynä siihen, että kansalaisten vapaudet ymmärretään väärin ja niitä käytetään väärin. Tämän takia nykyinen eurooppalainen sivilisaatio Idässä sekä Lännessä järkähtämättömän suoraviivaisesti väittää, että liha on vapaa eikä ole vaarallinen, täydellisesti sivuttaa kysymyksen ihmissielun turvallisuudesta. Meidän sivilisaatiomme painottaessaan intohimojen vapautta ja loitotessaan kovaa vauhtia kristillisestä rakkaudesta, yhä näkyvämmiin on johtamassa kansat viimeiselle kuolemankierrokselle. Kaikkien nykyajan kriisien lähtökohtana on nimenomaan

absolytisoitu ulkoinen vapaus, joka syntikäsitteen menettämisen myötä muuttuu mielivallaisuudeksi suhteessa luontoon, ajatukseen, luomistyöhön, hengellisiin, moraalisiin ja muihin olemassaolomme lakeihin.

Esimerkiksi sanan ja informaation vapaus on normaali ilmiö siihen saakka, kun se toimii rakkauden "rajoissa", ihmisen parasta tarkoittavan idean "rajoissa". Unohdettuaan tämän idean ja kumarrettuaan "kultaista vasikkaa", vapaudesta tulee tyhjänpuhumisen, valheen, irstauden propagandan, rikollisuuden, sodan jne. lähde, toisin sanoen siitä tulee **laillistettu** pahuuden ase. Voiko sitä tässä ominaisuudessa nimittää vapaudeksi ja voiko sillä olla oikeus olemassaoloon normaaliyhteiskunnassa? Eikö juuri sen takia kaikkia oikeuksia nimitetä vapauksiksi ja että ne ovat kutsutut vapauttamaan ihmistä hänen langenneeseen luonteeseen juurtuneesta pahuudesta, hengellisesti kasvattamaan ja täydellistämään häntä, eikä haureellistamaan, raatelemaan, tappamaan itseään sekä itsensäkaltaisia?

Entäs teleinformaation vapaus? Jos sitä ei rajoita idea ihmisen parhaasta, siitä tulee erään sanomalehden osuvan ilmaisun mukaan "väkivallan televisiorutto". Eräs amerikkalainen psykologi kuvasi televisiota omassa maassaan seuraavasti: "Kun te laitate television päälle, te automaattisesti kytkette pois itsestänne ihmiseksi tulemisen prosessin". Tämä on aivan oikein. Sillä, jos koululainen USA:n tilastojen mukaan kasvettuaan 18 vuotiaaksi ehtii olla todistajana 150 tuhannesta väkivallaisuudesta, joista ainakin 25 tuhatta on myös murhia, niin eikö tällä väkivaltapropagandan oikeudella loukata kaikista tärkeintä ihmisoikeutta - oikeutta elämään ilman väkivaltaa?

Ilman hengellis-moraalista kriteeriä ei ole reaalista mahdollisuutta positiivisesti ratkaista vapauksia koskeva kysymys. Nykysivilisaatiomaailmassa vallassa oleva periaate: "vapaus vapauden tähden", toisin sanoen faktinen vapauden ylivalta rakkaudesta onkin ihmiselle yleensä voimakkain huume, joka tuhoaa ja joilla tuhotaan yhä suurempia ihmisjoukkoja. Kaikki oikeudet, jotka nuori henkilö saa heti synnyttyään, eikä moraalisesti kypsyttyään ovat yksi tehokas keino kehittää hänessä vaistonvaraisia voimia kaikkine tästä johtuvine moralisine ja hengellisine seurauksineen. Eikö juuri tästä puhu vanha kreikkalainen viisaus: "Kaikella, mikä annetaan ilmaiseksi, on taipumus turmella" (11).

Vastaavanlainen vapaus on helposti myytävissä yksinkertaista mukavuutta vastaan. Yksi nykyajan kirjailijoista on aivan oikein sanonut meidän ajastamme: "Kaikkiällä maailmassa tekee kuolemaa vapaus - poliittinen, taloudellinen ja

henkilökohtainen... Ilman vapautta on helpompi elää. Yhä suurempi määrä ihmisiä hyvin mielellään vaihtaa oman vapautensa rauhalliseen ja mukavaan elämään. Ei tarvitse tehdä mitään päätöksiä. On vähemmän vastuuta" (12). Tämä vapaudesta kieltäytyminen on täysin selitettävissä: intohimot, saadessaan vapauden ja orjuuttamalla sisältäpäin ihmistä, luonnollisesti johtavat hänet myös ulkoiseen orjuuteen. Pyhän Johannes Teologin Ilmestyskirja täysin selvästi ennakolta ilmoittaa tästä yhteisestä vapaaehtoisesta orjuudesta, johon syynä on yhteinen apostasi: "Ja kaikki maan päällä asuvaliset kumartavat sitä, jokainen, jonka nimi ei ole kirjoitettu teurastetun Karitsan elämänsäkirjaan, hamasta maailman perustamisesta" (Ilm. 13:8).

Venäläinen viimevuosisadan ajattelija I.S. Aksakov, arvioidessaan eurooppalaisen progression kehitystä on kirjoittanut profetaalisesti: "...Jumalaa ja Kristusta kieltävä progressio loppujen lopuksi muuttuu regressioksi; sivilisaatio loppuu villiytymiseen; vapaus despotismiin ja orjuuteen. Riisuttuaan pois päältänsä Jumalankuvan ihminen väistämättä tulee riisumaan, ja jo nyt riisuu, ihmiskuvan päältänsä ja alkaa halajamaan eläinkuvaa" (13).

Kristinuskko painottaa rakkauden ylivaltaa tämän elämän kaikkiin muihin arvoihin nähden. Vain rakkauden valossa (14) voi optimaalisesti realisoida kaikki ne oikeudet, jotka ovat välttämättömät jokaisessa ihmisyyhteiskunnassa.

Tällainen oikeuksien ja vapauksien ongelman ymmärtäminen antaa mahdollisuuden vastaavasti arvioida **uskonvapautta**.

Mikäli henkilökohtainen vapaus itse asiassa ei sisällä mitään muista ihmisoikeuksistaan eroavaa, niin uskonnollisten yhteisöjen vapaudella on jo määrätty erikoisuus ja vastaavat ongelmat.

Ensimmäiseksi. On etsittävä tarkempia kriteereitä konkreettisen organisaation uskonnollisen luonteen selvittämiseksi. On olemassa paljon erilaisia uskonnollisia yhteisöjä, joilla on hyvin epäilyttäväuskonnollinen sisältö. Sen tähden tällä hetkellä, jolloin tapahtuu uskomaton hyvän ja pahan, valon ja pimeyden, makean ja karvaan sekoittuminen (Jes. 5:20), olisi äärimmäisen välttämätöntä suorittaa auktoriteettisia tutkimuksia, joilla selvitetäisiin ne välttämättömät ja riittävät opinaineokset, jotka oikeuttavat puhumaan yhteisöstä uskonnollisena yhteisönä.

Toiseksi. Tarvitaan yhä vastuullisimpia eettisiä kriteereitä jokaisen rekisteröimistä vaativan uskonnollisen organisaation moraalisen puhtauden ja oppiperiaatteiden arvioimiseksi. Surullinen esimerkki "Aum Sinrekeestä" on yksi

räikeimmistä illustraatioista tämän toisen kohdan ajankohtaisesta välttämättömyydestä. Satanismin legalisointi on jo avoin haaste nykyajan sosiaaliselle järjelle, sen uskonvapauden ymmärtämiselle.

Kolmanneksi. Ei saa sekoittaa yhdenvertaisuuden- ja tasa-arvoisuuden käsitteitä. On helpompi kuvata niiden eroa esimerkillä. Siis, lain edessä ovat kaikki kansalaiset tasa-arvoisia. Mutta saman lain mukaan maan presidentillä on huomattavasti enemmän oikeuksia, kuin hänen entisellä vaalivastustajallaan. Ja itse laki nimeää tämän epätasa-arvoisuuden syyn: enemmistön tahdon, joka on antanut hänelle muita suuremmat oikeudet. Tämä on demokratian periaate. Tämän luonnollisen periaatteen tulee olla voimassa myös ratkaistaessa kysymyksiä, jotka ovat sidoksissa uskonnon vapauteen, erityisesti silloin kun kysymys koskee yhteiskuntaelämän seuraavia kohteita kuten koulutus, kasvatus tele- ja radiolähetykset jne.

Toinen esimerkki. Miten voisi arvioida seuraavaa tosiseikkaa? Lahko, jolla on jäseninä multimiljonäärejä, ostettuaan maassa N kaikki informaatiovälineet, propagoisi ajatuksia, jotka ovat täysin vieraita ja vihamielisiä sen kansan uskonnollisille vakaumuksille. Mitä tämä olisi: olisiko se uskonnollista vapautta ja demokratiaa (= kansanvalta) vaiko todiste molempien karkeasta vääristämisestä, todiste siitä, että vapauden perustan ydin - rakkaus on hylätty?

Nähtävästi, uskonnonvapaudet, jotka annetaan jokaiselle uskonnolliselle organisaatiolle, tulee lailla suhteuttaa uskonnollisen organisaation yhteiskunnan taholta saamaan tunnustamisen asteeseen. Vain tällöin yhdenvertaisuus ja tasa-arvoisuus eivät joudu ristiriitaan toinen toistensa kanssa, ja uskonnonvapaudet ovat sen totuudenrakkauden ilmentymä, joista ihminen elää.

Haluaisin päättää teeman vapaudesta erään venäläisen viimevuosisadalla eläneen pyhän, piispa Ignatij Brjantshaninovin (+1867) ajatuksin: "Niin kauan kuin ihmiskunta on alttiina synnin ja intohimojen vaikutukselle, niin pitkään on valta ja alaisuus välttämättömiä. Ne tulevat ehdottomasti olemaan koko maailman elämän ajan: ne vain voivat ilmetä, ilmenevät ja tulevat ilmenemään erilaisissa muodoissa". "Ei voi olla tasa-arvoa, ei täydellistä vapautta, ei maanpäällistä hyvinvointia siinä määrin, mitä haluavat ja lupaavat innostuneet valeopettajat", "Vallan ja alaisuuden suhde hajoaa maailman hajoamisen myötä; silloin loppuu hallitus ja valta (1Kor.15:24); silloin vakiintuu veljeys, tasa-arvo ja vapaus; silloin ykseyden, vallan ja alaisuuden syynä ei tule olemaan pelko, vaan rakkaus" (15).

1) Esimerkiksi pyhä Mark Kilvoittelija on sanonut hengellisestä vapaudesta: "Vapauden laki luetaan todellisella järjellä ja se ymmärretään käskyjen noudattamisella. (Filokalia M.1905 Osa 1, sivu 523)

2) Kant I. Teos.Osa 3, M.1964, sivu478

3) Autuas Feofilakt Bolgarskij kirjoittaa: "Älä sano, että ihmiset ovat koonneet Kirkon. Kirkko on Jumalan työtä, elävän ja pelottavan Jumalan työtä". Samaa sanoo myös pyhä Ekumeenij (Hv.): "Kirkon rakentaa Jumala, Jumalalle se pyhitetään ja Jumala elää siinä".

4) Kristuksen syntymän esijuhlan tropari.

5) 18. vuosisadan ranskalaiset ajattelijat, ennen kaikkea Rousseau, jonka vakaumuksen mukaan jokaisella henkilöllä on luonnolliset riistämättömät oikeudet, joiden puolustaminen on valtion tärkein tehtävä, tutkivat kuten tunnettua hyvin aktiivisesti kysymystä ihmisen oikeuksista. Näille perusteille rakennettu Ranskan ihmis-- ja kansalaisoikeusjulistus (1789) on määritellyt vapauden (oikeudet) seuraavasti: "Vapaus on oikeus tehdä kaikkea sitä, mikä ei vahingoita muita. Sen takia kaikkien luonnollisten ihmisoikeuksien käytöllä ei ole muita rajoja, kuin ne, jotka takaavat yhteiskunnan muille jäsenille samojen oikeuksien käytön. Nämä rajat voi määrittää vain laki".

Kuitenkin käsite "vahinkoa muille", jättäen huomioonottamatta eettisten arvojen kontekstin heti (ns. suuren ranskan vallankumouksen aikana) ja myöhemminkin on paljastanut täydellisen kestämyytensä ihmisoikeuksien etsittynä kriteerinä.

6) 1800 luvun venäläiset slavofiiliajattelijat (A.Homjakov, I.Kirejevskij, Konstantin ja Ivan Aksakovit, Ju.Samarin) kehittivät ja perustelivat erityisen itsepintaisesti ajatusta siitä, että ihmisen jumalankaltainen rakkaus on ehdoton edellytys normaalin ihmisyyhteiskunnan rakentamisessa sekä myös välttämätön ehto ihmisen vapaudelle. Esimerkiksi Homjakov, joka tarkasteli Kirkkoa yhtenäisenä alkuna ja tässä ominaisuudessa piti sitä ideaalisen yhteiskunnan prototyypinä, nimeää kaksi sen konstruktivistista ominaisuutta: "Me taas tunnustamme yhden ja yhtenäisen Kirkon", sillä "vapaus ja ykseys ovat kaksi sellaista voimaa, joille on ansiokkaasti luovutettu ihmisen vapauden salaisuus Kristuksessa". Pääperiaate, joka takaa näiden perusteiden säilymisen Kirkossa, on hänen vakaumuksensa mukaan rakkaus. "Tämä periaate, hän kirjoitti, on keskinäisen rakkauden alku Jeesuksessa Kristuksessa". (A.S.Homjakov. Bogoslovskije i cerkovnpublicistitsheskije stat'i, izd. Soikina, sivu. 109, 205, 44).

7) Autuas Augustinus suhteuttaa erittäin onnistuneesti pyhyyden asteen vapauden asteeseen, kun hän sanoo: "Suuri on vapaus - olla tilassa, jossa ei tehdä syntiä, mutta kaikista suurin vapaus on ei olla tilassa, jossa tehdään syntiä" - Magna est libertas posse non peccare; sed maxima libertas - non posse peccare.

8) V.S.Solovjov kirjoitti: "Vain uskoessamme näkymättömään Jumalaan ja toimiessamme Jumalalta saadun uskon mukaan, meidän tahdostamme tulee todella tahto, toisin sanoen siitä tulee vapaa alku, - vapaa itsestään, t.s. vapaa omasta senhetkisestä faktisesta tilasta; tässä tahto ei ole enää vain psykologinen ilmiö, vaan luova voima, joka edeltää kaikkia ilmiöitä ja jota ei mikään tosiasia peitä, t.s. se on olemukseltaan vapaa" /V.S. Solovjov. Teos. Nidos 3. Pietari, sivu 293/.

9) Rimskije stoiki. Roomalaiset stoalaiset. Moskova. 1995, sivu 252.

10) Todellakin, pyrkimystä niin sanottuun tämän elämän täyteyteen, nautintoon on mahdoton ajatella ilman sosiaalisten ja poliittisten vapauksien täyteyttä. Oikeuksien ja vapauksien maksimaalinen täyteys on materialistisen paratiisin ehdoton edellytys. Kuitenkin tämä materialismin aksiooma on utopinen. Kant sanoi tästä hyvin: "Itse asiassa me loppujen lopuksi joudumme toteamaan, että mitä enemmän valistunut järki ajattelee elämän nautintoa ja onnea, sitä kauempana ihminen on todellisesta tyydytyksestä" /I. Kant. Teos. Nidos. 4, osa 1 Moskova 1965, sivu 230/.

11) Yhteiskunnassa, joka todella on kiinnostunut ihmisen kasvatuksesta, ei kaikkia oikeuksia saa vain eittämättä antaa, vaan niiden rajoja pitäisi asteittain laajentaa ja syventää ihmisen ja yhteiskunnan moraalisen ja hengellisen kasvun myötä (nyt käytössä on tarpeeksi testimenetelmiä).

12) P. Kalinovskij. Perehod (Ylimeno), Moskova 1991, sivu 15.

13) I.S. Aksakov. Hristianstvo i sovremennyj progress (Kristinusko ja nykyajan kehitys) / Sitaatin A. Politskin mukaan. Na zaprosy duha (Hengen tarpeisiin). Petrograd 1914, sivu 7.

14) Hyvin suuri Homjakovin tuotannon tutkija V.Z. Zavitnevitsh kuvaa seuraavilla sanoilla oman ymmärtämyksensä olemusta henkilökohtaisen vapauden ja yhteisen hyödyn ongelmasta: "Kirkko määritellään rakkauden lain mukaiseksi ykseydeksi vapaudessa. Näin ratkaistaan yksi kaikkein suuremmista ihmiselämän ongelmista, joka asettaa kysymyksen yksilön ja koko yhteisön perusteiden yhteensovittamisesta /V.Z. Zavitnevitsh. Russkije slavjanofily (Venäläiset slavofiilit). Kiova, 1915, s. 45-46./

15) Piispa Ignatij Brjantsheninovin artikkelit kirkon ja yhteiskunnan kysymyksistä. /L. Sokolov. Piispa Ignatij Brjantsheninov. Hänen elämänsä ja moraalisaskeettiset näkemyksensä Liitteet. Kiova 1915, sivu 20, 21./

KIRKON JA VALTION SUHTEET SEKÄ UUSI USKONTOLAIN- SÄÄDÄNTÖ: NÄKEMYS VENÄJÄLTÄ.

Tässä esityksessä kirjoittaja on pyrkinyt lyhyesti esittämään oman henkilökohtaisen näkemyksensä keskustelusta, jota käydään venäläisessä yhteiskunnassa kirkon ja valtion suhteiden ympärillä, sekä myöskin uuden "Omantunnon ja uskonnollisten yhdyskuntien vapautta" koskevan lain ympärillä eräiden nekyvenäläiselle ajattelulle niin tyypillisten konseptuaalisten kiistojen kontekstissa.

I Quo vadis, Russia? Kirkon ja valtion suhteita koskevien mallien ympärillä käytävä keskustelu.

Tänään tuskin voidaan sanoa, että Venäjän valtion ja uskonnollisten yhdyskuntien välisten keskinäisten suhteiden optimaalisen mallin etsintä olisi päättynyt. Uskonnollisten, yhteiskunnallisten ja ajoittain myös valtiollisten vaikuttajien suusta kuuluu usein diametraalisen vastakkaisia lausuntoja: aina teokratian haaveiluista kehoituksiin kieltää pyhäköissä käynti henkilöiltä, jotka ovat "valtion palveluksessa".

Mutta, jos vielä hiljattain kirkon ja valtion suhteiden järjestely tapahtui myrskyisien yhteiskunnallisten muutosten pohjalta, jolloin uskonnon rooli yhteiskunnan elämässä, jota aikaisemmin oli väkivaltaisesti pienennetty, alkoi myrskyisesti elpyä, niin tällä hetkellä tilanne on vakiintuneempi. Toisaalta kaikille on selvää, että paluuta kirkon yhteiskunnallisen roolin minimointiin ei ole, mutta lakiin jääneet lainsäädännölliset ja muut esteet, jotka hillitsevät uskonnollisten yhdyskuntien yhteiskunnallista aktiivisuutta ja merkittävyyttä, poistetaan. Kuitenkin on ilmeistä sekin, että uskovien määrän laadullista kasvua ei lähitulevaisuudessa ole näkyvissä, ja uskonnolliset yhteisöt - olipa kyseessä sitten enemmistön kirkko, islamilainen yhteisö, mikä tahansa läntisen kristikunnan suuntauksista tahi muotiin tulleet missiot ja lahkot - ovat ammentaneet miltei tyhjiin sen kasvupotentiaalin, joka oli kätköissä ennen uskonnon vapauden koittamista.

Jonkin verran on asettunut myös tunnekuohu uskonnon ja politiikan keskinäisten suhteiden ympärillä. Uskonnollissävyyiset poliittiset struktuurit eivät ole kyenneet vetämään puoleensa riittävää yhteiskunnallista huomiota, ne ovat esiintyneet heikosti vaaleissa ja sen seurauksena miltei sulautuneet suurempiin puolueisiin ja liikkeisiin. Viimemainitut puolestaan ovat paljon ponnistelleet saadakseen suurten uskonnollisten yhdyskuntien, ennen kaikkea Venäjän ortodoksisen kirkon eksklusiivisen tuen, mutta ne ovat saaneet painokkaan kielteisen vastauksen.

Helmikuinen arkkipiispain kokous päätti, että kirkollista siunausta eivät voi saada poliittiset organisaatiot, eivätkä myöskään mitkään struktuurit, jotka käyvät vaalitaistelua ja ovat vedetyt mukaan poliittiseen agitaatioon. Tästedes papeilta on kielletty poliittisten puolueiden ja liikkeiden jäsenyys (jo vuoden 1994 arkkipiispain kokous kielsi heitä asettumasta ehdokkaiksi missään vaaleissa). Myös islamilaiset uskonnolliset keskuksot kieltäytyivät osallistumasta politiikkaan, tosin vähemmän päättäväisesti. Tämän jälkeen poliitikkojen yhteyksien intensiivisyys uskonnollisiin johtajiin on huomattavasti laskenut. Ilmaistuaan pettymyksensä ja arvostelunsa, suurin osa poliittisista vaikuttajista on luopunut yrityksistä kääntää uskonnolliset struktuurit vastustajiaan vastaan.

Uskonnon ympärillä pyörinyt poliittinen taistelu on osittain siirtynyt kirkon ja valtion suhteiden rakentamisen alueelle. Erityisesti tämä näkyy Venäjän näyttämöllä kolmen tällaisen suhdemallin, eurooppalaisen, amerikkalaisen sekä neuvostoaikaisen mallin, kilpailussa. On tunnettua, että suurimmassa osassa Euroopan maita kirkko, jopa ollessaan valtiosta erotettu (monissa maissa on valtiokirkot), kuitenkin nauttii myös rahallista tukea, sekä suuresta määrästä etuisuuksia. Sillä on myös mahdollisuus tulla kuulluksi valtiovallan taholla ei ainoastaan sitä kiinnostavissa suppeissa erityiskysymyksissä, vaan myös hyvin monissa yhteiskunnallisissa ongelmissa. On luonnollista, että tällaisen käytännön vallitessa eivät läheskään kaikki uskonnolliset organisaatiot saa valtion tukea, eikä mitään etuisuuksia. Jossakin kriteerinä on tällaisten organisaatioiden jäsenmäärä, jossakin yksi kirkko on erityisesti mainittu laissa, jossakin otetaan huomioon traditio, jossakin eräät johtavat uskonnolliset yhdyskunnat määrittelevät keskenään valtion avustukset, jossakin vain erällä niistä on vapaa pääsy julkisiin kouluihin.

Luonnollisesti vain harvoja näistä normeista voidaan välittömästi soveltaa Venäjällä - liian suuri on ateistisen kauden perintö, jolloin käytännöllisesti katsoen menetettiin valtavan uskonnollisen toiminnan elävä perinne. Kuitenkin vielä vieraampi meidän maallemme on amerikkalainen malli, jossa kaikki uskonnolliset organisaatiot on vartavasten työnnetty syrjään maallisesta elämästä valtion korostetun uskonnollisen neutraliteetin pohjalta. Yhdysvalloissa ei ole yksiselitteisesti hallitsevaa tunnustusta, vaikka esimerkiksi tuskinpa amerikkalaisilla buddhalaisilla, verrattuna venäläisiin uskonveljiinsä, on vähemmän perusteita viitata kristillisen symboliikan ylivaltaan joukkotiedotusvälineissä ja julkisissa seremonioissa, varsinkin etelävaltioissa.

Euroopassa perinteisten kristillisten kirkkojen - ortodoksisten, katolisen, protestanttisten - rooli on periaatteellisesti toinen. Eurooppalaisten maiden kulttuuria ei voida erottaa kristinuskosta. Suurimmassa osassa niitä - ainakin "nimellisesti" - kansalaisten enemmistö tunnustaa jotakin kirkkoa, mikä antaa veronmaksajalle oikeuden vaatia vastaavia päätöksiä. Uskomme, että Venäjälläkin tämä idea vähitellen saa yhä enemmän kannattajia. Sitäkin

suuremmalla syyllä, että amerikkalaisen mallin kannattajat meidän maassamme ajoittain sekoittavat sen neuvostoteismin, pannen sen kontolle suuresti liioitellun kirkon vieraantumisen yhteiskunnasta, mikä ei ole lainkaan ominaista Yhdysvalloille. Niinpä, Amerikassa on hyvin tavallista valtion ja uskonnollisten piirien sosiaalinen ja jopa poliittinen yhteistyö. Kenellekään ei Amerikassa tule mieleenkään ajatus vaatia presidentti Clintonia lakkaamaan käymästä jumalanpalveluksissa tai lakkauttamaan sotakappalaisten, jotka muuten eivät edusta lainkaan maan koko tunnustuksellista kirjoa, instituuttia. Tällaiset vaatimukset johtavat ihmisoikeuksien rikkomiseen, olipa sitten kyseessä presidentin oikeus tunnustaa mitä tahansa uskontoa, tahi sotilaan oikeus saada hengellistä ohjausta. Mitä taas tulee analogisiin oikeuksiin Venäjällä, niin ensinmainittu jatkuvasti kiistetään, jälkimmäisen puolestaan yleensä kyseenalaistaa laki "asevelvollisen asemasta".

Siispä, voimmeko me lainata kirkon ja valtion suhteiden kaavion ulkomailta? Ajattelen, että emme puhtaassa muodossa, kuitenkin eurooppalainen kokemus on meille helpommin hyväksyttävissä, kuin mikä tahansa muu. Voimmeko palata neuvosto- tai vieläkin aikaisempaan - vallankumousta edeltäneeseen kaavioon? Tuntuu siltä, että elämä on mennyt näistä malleista riittävän etäälle, ja itsekään ne eivät ole suositelleet itseään parhaalla tavalla. On välttämätöntä, ottaen huomioon kaiken olemassa olevan kokemuksen, rakentaa sellainen valtion ja uskonnollisten yhteisöjen suhteiden malli, joka ottaisi huomioon todellisen asiointilan maassa, olisi tähdätty sen jatkuvaan kehitykseen, eikä asettaisi utopistista päämäärää maksimoida tai minimoida uskonnon roolia yhteiskunnassa. Täytyy myös täysin legalisoida ja tukea niiden uskonnollisten yhdyskuntien merkittäviä ponnisteluja, jotka jo ovat lujasti juurtuneet elämäämme ja kokonaisuudessaan synnyttävät syvästi myönteistä reaktiota yhteiskunnassa.

Tätä varten, kuten näyttää, on ennen kaikkea siirryttävä ideologiasta rakentaa puskurivyöhykkeitä valtion ja uskonnollisten yhdyskuntien välille, ideologiaan, jossa ne aktiivisesti toimivat yhdessä kaikilla aloilla, missä se suinkin on mahdollista. Eräät kirkon ja valtion yhteistyön alueet on määritellyt itse elämä, sillä kaikkialla ne ovat toteutuneet käytännössä. Niitä ovat rauhantyö, arkkitehtoonisten muistomerkkien restaurointi (ei vain kirkkojen), hyväntekeväisyys ja sosiaaliset ohjelmat, kulttuuri- ja tieteellinen toiminta. Täysin luonnolliselta näyttäisi valtion ja suurimpien venäläisten uskonnollisten yhdyskuntien välinen yhteistyö aloilla, joissa huolehditaan yhteiskunnan moraalista, laajamittaisesta sosiaalipolitiikasta, rikollisuuden ennaltaehkäisemisestä, ulkopoliittisesta toiminnasta, vallanpitäjien, yhteiskunnan ja joukkotiedotusvälineiden välisestä dialogista. Tätä listaa voi jatkaa loputtomiin: uskonnollinen tekijä vaikuttaa tosiasiallisesti yhteiskunnan elämän joka alueeseen, uskovaisia on kaikkialla - aina ydintekniikan keskuksesta urheilusaeuraan asti, ja vastuunsa tunteva valtiovalta on kutsuttu

kuuntelemaan heidän ääntään, ottamaan huomioon uskonnon todellisen roolin maan elämässä.

Erityisiä, kaikkein kipeimpiä kysymyksiä ovat tänä päivänä kysymykset uskonnollisten yhdyskuntien läsnäolosta armeijassa ja koulussa. Kyllä, pakollinen kouluopetus on Venäjällä maallista ja, nähtävästi sen on sellaisena pysyttäväkin, että vältettäisiin lapsen kohdistuva henkinen väkivalta. Mutta lapsilla, jotka haluavat opiskella uskontoa (tai Koraania, tai Tooraa) on oltava siihen oikeus, ja jos tällaisia lapsia on koulussa enemmistö, perheillä on täysi oikeus vaatia valtiolta uskontotuntien järjestämistä vapaaehtoisella pohjalla uskovaisille lapsille. Kyllä, armeijassa ei saa sallia jakamista uskonnollisen tunnusmerkin perusteella, ei maailmankatsomuksellista "pakkosyöttöä". Mutta uskovaisella sotilaalla on oikeus asianmukaiseen aikaan tavata pappia (tai mullaa, tai rabbia), osallistua jumalanpalvelukseen, rukoilla Jumalaa yhdessä samanuskoisten kanssa. Näiden momenttien vahvistaminen voimassaolevaan oikeuteen ja hallintokäytäntöön tulee auttamaan monia, ja tuskinpa itse asiassa loukkaa kenenkään vapautta.

Mutta ei tule unohtaa, että on olemassa koko joukko aloja, joilla kirkon ja valtion yhteistyö on vaikeata, ja joskus mahdotontakin. Niinpä kirkko oman luonteensa tähden ei voi siunata aggressiivista ja sitä suuremmalla syyllä sisällissotaa, sen asia ei ole osallistua poliittiseen taisteluun. Kutsuttuna avoimuuteen jokaisen edessä, sen ei pidä osallistua tiedustelu-, tutkinta-, eikä mihinkään salaiseen toimintaan. Se ei yleensäkään voi osallistua toimintoihin, jotka ovat suunnatut ketä tahansa vastaan, jopa kaikkein vannoutuneinta rikollista ja ilmiselvää vihollista vastaan.

Kirkolla ja valtiolla on erilaiset tehtävät, sillä niiden korkeimmat arvot ovat erilaiset. Miten oudolta tämä maailmasta tuntuukin, mutta kirkolle ihmisen tai perheen, maan tai kansan, poliittisen järjestelmän tai jopa koko näkyvän maailman maanpäällinen olemassaolo ei ole absoluuttinen arvo. "Etsikää... ensin Jumalan valtakuntaa ja Hänen totuuttaan" (Mt. 6.33) - nämä Herran Jeesuksen sanat tulevat säilymään kristityiden sydämissä niin kauan, kuin kirkko seisoo. Ja ne tulevat muistuttamaan siitä, että Kristuksen opetuslapsen tulee välistä kieltäytyä inhimillisesti välttämättömmästä ja tärkeimmästä, parhaimmista valtion ja maallisen yhteiskunnan päämääristä uskollisuudessaan evankeliumin hengelliselle ihanteelle. Kristitty voi ojentaa kätensä pahimmallekin viholliselleen ja antaa anteeksi sille, joka on häntä verisesti loukannut. Hän voi luopua rakkauden ja sovinnon takia mistä tahansa maailmalle hyvin tärkeästä periaatteesta. Samaan aikaan hän epätavallisella periaatteellisuudella säilyttää uskollisuuden Kristuksen hengelle, mikä on sekulaariselle ympäristölle joskus käsittämätöntä, ja joskus vihamielistäkin.

Ajattelen, että jotain vastaavaa - kaikkein jaloimpien päämäärien toissijaisuutta suhteessa hengelliseen elämään - tunnustavat myös muutkin

uskonnot. Valtion tulee ymmärtää ja hyväksyä tämä uskonnollisten yhteisöjen erityispiirre. Täysi valtion ja kirkon ykseys on mahdoton - muutoin joko valtio lakkaa olemasta valtio, tai kirkko menettää profetallisen palavuutensa (bysantin tai paavin kirkon kokemus havainnollistaa tämän). Kirkon ja valtion yhteistoiminnan tulee olla luontevaa, painostuksesta ja pakosta vapaata. Tässä on menestyksen tae. Tekee mieli toivoa, että kirkon ja valtion yhteistyön käytännön teiden ja mallin etsimisyrietykset Venäjällä kulkevat juuri tätä tietä, hyväntahtoisuuden ja viisaan huolenpidon hengessä jokaisen Venäjän kansalaisen parhaaksi, oli tämä sitten uskovainen tai ei-uskovainen.

II Vanha ja uusi laki: taantumus vai edistys?

Kun Venäjän uusi laki "Omantunnon ja uskonnollisten yhdyskuntien vapaudesta" hyväksyttiin ja otettiin käyttöön, se synnytti paljon vilkkaita, ajoittain emotionaalisia keskusteluja venäläisessä yhteiskunnassa ja lehdistössä, mutta myös kansainvälisellä areenalla. Kuten tunnettua, Valtakunnan Duuma hyväksyi 23. kesäkuuta 1997 sekä Federaation Neuvosto 4. heinäkuuta lain (omantunnon ja uskonnollisten yhdyskuntien vapaudesta) alkuperäisen tekstin, mutta 22 heinäkuuta presidentti Jeltsin hylkäsi sen. 3. syyskuuta presidentti esitti Valtakunnan Duumaan lain korjatun version. Sen jälkeen kun Duuman ja presidentin kesken oli sovittu koko joukosta korjauksia, Duuma 19. syyskuuta hyväksyi presidentin version laista. 24. syyskuuta Federaation Neuvosto hyväksyi lain ja kahden päivän kuluttua presidentti allekirjoitti sen. Viimemainittu merkitsee sitä, että laki on nyt saatettu voimaan.

"Presidentin" tekstiä kannattivat johtavat Venäjän kirkot ja uskonnolliset yhteisöt, lukuunottamatta katolisia, baptisteja, adventisteja ja helluntalaisia, jotka aluksi panivat nimensä anomukseen lakiluonnoksen puolesta, mutta sittemmin vetivät ne takaisin. (Venäjän ortodoksinen kirkko, muslimien enemmistö, buddhalaiset ja juutalaiset, t.s. Venäjän uskovaisten valtaenemmistö, kannattivat sekä "duuman", että "presidentin" luonnoksia).

Uuden lain arvostelijat pysähtyivät pääasiassa johdantoon, jossa erityisesti mainitaan siitä, että Federaation Kokous hyväksyy lain, "myöntäen ortodoksisuuden erityisen panoksen Venäjän valtion syntyyn, sen hengellisyyden ja kulttuurin kehitykseen; kunnioittaen kristinuskoa, islamilaisuutta, buddhalaisuutta, juutalaisuutta ja muita uskontoja, jotka muodostavat erottamattoman osan Venäjän kansojen historiallista perintöä". Kuitenkaan johdannolla ei ole minkäänlaisia juridisia seuraamuksia - minä nimittäisin sitä yleisesti ottaen "lyyriiseksi teemasta pois poikkeamiseksi". Lakiluonnoksen perustekstille sitä vastoin on luonteenomaista suuri juridinen selkeys, ja sen pääansio on siinä, että se poistaa tähän saakka vallinneen oikeudellisen tyhjiön uskonnon alueelta, jonka Venäjän Federatiivisen Sosialistisen Neuvostotasavallan Korkeimman Neuvoston v. 1990 hyväksymä laki "Uskonnonvapaudesta", oli synnyttänyt.

Tämä laki synnytti tunnetun ristiriidan yhtymien vapauden ja yhteiskunnan oikeuden välille valikoidusti tukea kansalaisyhdyksuntia, jotka tuottivat sille ilmiselvää hyötyä. Voimassa olleen asetuksen mukaan minä saatoin mennä kadulle, koota kymmenen "perustajajäsenten" allekirjoitusta ja muodostaa esimerkiksi auringonpalvojen organisaation, jonka valtio oli velvollinen ei vain lyhyessä ajassa rekisteröimään, vaan myös vapauttamaan veroista, antamaan sille oikeuden hankkia kiinteistön ja yleensäkin kaikin tavoin suojelemaan sitä. Yksinkertaistaen, sijoitettua kymmenen oluttölkkiä, jotka lahjoitettiin juupoille pseudouskonnollisen struktuurin "perustamisesta", minä saatoin saada miljoonia veronmaksajien taskuista. Enemmänkin. Minä saatoin tehdä näin, jopa ollessani, sanokaamme, vaikkapa turisti Madagaskarilta.

Tällaisen tilanteen absurdius, joka on mahdoton jokaisessa oikeusvaltiossa, on aivan ilmeinen. Ja nimenomaan sen voittamisesta on Venäjällä puhuttu vuodesta 1992 alkaen, jolloin monille oli käynyt selväksi vanhan lain epätäydellisyys. Tänä aikana on taitettu paljon peistä. Vuonna 1993 Venäjän Korkein Neuvosto jo hyväksyi uskontolain, jonka presidentti hylkäsi. Monet alueet hyväksyivät paikallisia lakeja, joskus enemmän, joskus vähemmän onnistuneita, jotka kuitenkin olivat ristiriidassa federaation oikeuden epätäydellisen, muttei hylätyn - kanssa.

Uusi federaation laki jakaa uskonnolliset yhdyskunnat kahteen tyyppiin: uskonnolliset ryhmät ja uskonnolliset organisaatiot. Viimemainitut puolestaan jakautuvat paikallisiin ja keskitettyihin. Tällä hetkellä toimivien uskonnollisten organisaatioiden täytyy rekisteröidä ohjesääntönsä uudelleen uuden lain mukaisiksi.

Uskonnollisella ryhmällä ei ole juridisen henkilön asemaa. Tällöin, lain 7. pykälän mukaan, sen muodostavat kansalaiset oman uskonsa yhteistä tunnustamista ja levittämistä varten, ja sillä on oikeus "toimittaa jumalanpalveluksia, muita uskonnollisia menoja ja seremonioita, ja myöskin toteuttaa uskonnonopetusta ja jäsentensä uskonnollista kasvatusta".

Oltuaan olemassa 15 vuotta, ryhmällä on oikeus tulla uskonnolliseksi organisaatioksi, jolla on juridisen henkilön asema ja koko joukko etuja. (27. pykälä antaa juridisen henkilön aseman vuotuisen uudelleenrekisteröinnin ehdolla niille uskonnollisille organisaatioille, jotka jo ovat rekisteröidyt, mutta jotka eivät ole olleet olemassa 15 vuotta. Tämä merkitsee, ettei minkäänlaista uskonnollisten yhteisöjen "hajottamista", jolla luonnoksen arvostelijat ovat pelotelleet, käytännössä tapahdu.) Ryhmän jäsenet eivät millään tavalla menetä oikeutta uskonnonvapauden yhteiseen toteuttamiseen. Kuitenkin vain uskonnolliset organisaatiot (ei ryhmät) voivat perustaa ja ylläpitää kulttirakennuksia, omata organisoidun pääsyn sairaaloihin ja vankiloihin, järjestää valinnaisia opintokursseja kouluissa, muodostaa hyväntekeväisyysstruktuureja, harjoittaa yritystoimintaa ja niin edelleen.

Keskitetty uskonnollinen organisaatio, jonka kolme "paikallista" on perustanut, voi perustaa miten paljon tahansa uusia "paikallisia" organisaatioita.

Koko tämä monimutkainen juridinen fraseologia merkitsee melko yksinkertaista ja, niinkuin minusta näyttää, oikeata asiaa: tietyt edut annetaan uskonnollisille yhteisöille ei konfessionaalisen tuntomerkin perusteella (vastoin luonnoksen arvostelijoiden väittämiä, jotka ovat sitä mieltä, että meitä odottavat vihreät kadut ortodokseille ja punainen valo baptisteille), vaan niiden reaalisen maassa olemassaolon, niiden levinneisyyden ja perustamisajan perusteella. Mikä hyvänsä tunnustuksellinen yhteisö, joka on todistanut elinoikeutensa 15-vuotisella olemassaolollaan, joka on muodostanut kolme paikallista struktuuria, ja jota ei ole lakkautettu lain rikkomusten takia, saa käytännöllisesti katsoen samat edut ja valtuudet, kuin enemmistön kirkkokin. Kuitenkaan valtio ja yhteiskunta eivät ole mitenkään velvollisia antamaan uskovien ryhmälle erityistä statusta automaattisesti, välittömästi vastaten myönteisesti kymmenen "perustajan" tahtoon. Viisitoista vuotta he täysin voisivat maksaa veroja ja pidättäytyä kiinteistön hankkimisesta.

Muista erillään on kysymys ulkomaalaisten ja ulkomaisten uskonnollisten organisaatioiden edustustojen statuksesta. Uusi laki antaa oikeuden uskonnollisten yhdyskuntien (tässä tapauksessa - ryhmien) perustamiseen ei ainoastaan Venäjän kansalaisille, vaan myös "muille henkilöille, jotka pysyvästi ja laillisin perustein asuvat Venäjän Federaation alueella" (6. pykälä). On selvää, että tässä ei puhuta turisteista ja yksityisistä vierailijoista. Uskonnollisia organisaatioita sen sijaan voivat perustaa vain Venäjän kansalaiset. Pykälän 13 mukaan ulkolaiset uskonnolliset organisaatiot voivat perustaa edustustonsa Venäjälle sekä olemassaolevien uskonnollisten organisaatioiden yhteyteen, että itsenäisesti. Mutta tällöin ne eivät voi harjoittaa välitöntä uskonnollista toimintaa - aivan samoin kuin "Daimler Benzin" Moskovon toimisto ei käy kauppaa autoilla, vaan toteuttaa tutkimus- ja edustustehtäviä. 20. pykälä antaa ulkomaan kansalaisille oikeuden harjoittaa ammattimaista uskonnollista toimintaa, mm. saarnatoimintaa, Venäjän uskonnollisten organisaatioiden tukikohdassa.

Uusi laki on luonut mahdollisuuden lakkauttaa oikeusjärjestyksessä uskonnolliset organisaatiot, jotka pakottavat perheen hajottamiseen, jotka taivuttelevat itsemurhaan, tai lääketieteellisestä avusta kieltäytymiseen, jotka estävät pakollisen koulusivistyksen saamista, jotka propagoivat sotaa, jotka lietsovat sosiaalista, rotu-, kansallis-, tai uskonnollista vihaa. Totalitääristen lahkosten bakkanaalin oloissa tällaisen normin voisivat lainata myös länsimaat.

Tällä tavalla on olemassa toivo siitä, että uusi laki vihdoin poistaa olemassaolevat oikeudelliset aukot, jotka johtavat mahdottomuuksiin eräät elämän tilanteet.